

Urban risks for adolescents: A case of social group work

Ergenler için kentin riskleri: Grupla sosyal hizmet müdahalesi örneği

Arzu İçağasıoğlu Çoban¹
Işıl Bulut²

Abstract

The aim of the present study is to enable adolescent girls living in a high-risk district of Ankara in terms of poverty, squatting and substance abuse against such risks they encounter in their physical and social environment as poverty, violence, decreased access to education, and family issues. To this end, a social group work process was applied to eight adolescent girls in the age range of 13-16. The eight-session group process addressed the changes experienced in adolescence, growing up, the effect of gender roles, family issues, and self-recognition and -expression, relations with peers, environmental risks and how to cope with such risks.

The *Strengths and Difficulties TR Adolescent Form* was applied before and after the process with a view to evaluating the social group work. This form provides a scale for self-assessment with the aim of reviewing emotional and behavioural problems. Any increase in the total score obtained from the form indicates an alleviation in emotional and behavioural problems. At the end of the group process, it was observed that all adolescents except one found decreases in their total scores. At the end of the process, the members decided that their awareness on gender roles had increased; that it was important for them to continue with their education and to select the right people as friends in order for them to cope with the risks they encountered in their families and physical and social environments; that they should not wander around by themselves at late hours; and that

Özet

Bu çalışmanın amacı Ankara'da yoksulluk, gecekondulaşma, madde bağımlılığı gibi yüksek risk taşıyan bir ilçede yaşayan ergen kızların içinde buldukları fiziksel ve sosyal çevrede karşılaştıkları yoksulluk, şiddet, eğitim hayatından uzaklaşma, aile sorunları gibi risklere karşı güçlendirilmesini sağlamaktır. Bu amaçla yapılan grup odaklı sosyal hizmet uygulaması yaşları 13-16 arasında değişen sekiz kız ergen ile gerçekleştirilmiştir. Sekiz oturumdan oluşan grup sürecinde, ergenlik döneminde yaşanan değişimler, büyümek, toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi, aile sorunları, kendini tanıma ve ifade etme, yaşlılarla ilişkiler, çevrede var olan riskler bu risklerle nasıl başa çıkılabileceği konuları ele alınmıştır.

Grup odaklı sosyal hizmet uygulamasını değerlendirmek amacıyla sürecin öncesinde ve sonrasında *Güçler Güçlükler TR Ergen Formu* uygulanmıştır. Bu form duygusal ve davranışsal sorunları tarama amacıyla kullanılan, bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Formdan alınan toplam puanın artışı, duygusal ve davranış sorunlarında azalmayı işaret etmektedir. Grup süreci sonunda bir ergen hariç tüm ergenlerin formdan aldığı toplam puanda azalma görülmüştür. Süreç sonunda üyeler, aileleri ile daha iyi anlaştıklarını, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin farkındalıklarının yükseldiğini, ailelerinde ve fiziksel, sosyal çevrelerinde yaşadıkları risklerle baş edebilmek için eğitim hayatına devam etmenin, doğru arkadaş seçmenin önemli olduğu, geç saatlerde yalnız başlarına çevrede dolaşmamaları ve aileleri ile daha yakın iletişim

¹ Assist. Prof. Dr., Baskent University, Health Sciences Faculty, Social Work Department, aicoban@baskent.edu.tr

² Prof. Dr., Baskent University, Health Sciences Faculty, Social Work Department, ibulut@baskent.edu.tr

they needed to establish closer relations with their families. kurmaları gerektiğine karar vermişlerdir

Keywords: City life; adolescent; social group work.

Anahtar Kelimeler: Kent yaşamı; ergenlik dönemi; grup odaklı sosyal hizmet müdahalesi.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

1) Giriş

İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana, insanoğlu daima bir toplumun içinde varlığını sürdürmüştür. “Kent” kavramı da, en geniş anlamıyla, bu çabaların sonucunda oluşan bir yaşam biçimini ifade etmektedir.

Tarihsel süreç açısından bakıldığında kent yaşamı insanlara çoğunlukla çekici gelmiştir. Kentli olma kavramının dilsel ve sosyolojik kökenleri oldukça eskilere dayanmaktadır. Bu uzun tarihsel süreç boyunca kentli olmak durumuna hep olumlu anlamlar yüklenmiştir. Holton’un (1999:13-22) belirttiği gibi 1750’den sonraki yeni ekonomik devingenliğin sınai ve esas olarak kentsel çerçevesi “toplum” ile “kent” arasındaki bağı vurgularken; kırsal alanı ve köylüleri doğa alemi ile ya da Marks’ın dediği gibi, kırsal aptallıkla eş tutmaktaydı. Kentlerde yaşayanlar, kırsal alanda oturanlara aşağılayıcı bir gözle bakıyorlardı. Bu noktada “kent havası insanı özgür kılar/kent havası iyi gelir” atasözünün, Ortaçağ sonu ve yeniçağ başında ortaya çıkan Avrupa kentleri ile birlikte, baskıdan kurtulma ve özgürleşme arasındaki tarihsel yakınlığın simgesi olarak yerleşmiş olduğu dikkati çekmektedir.

Dünya nüfusunun kentlerde yaşama hızları zaman içinde artış göstermiştir. 1950’de dünya nüfusunun %30’u kentlerde yaşarken, 2010’da bu oran %50’yi aşmıştır (3,3 milyar insan). 2030’da kentsel nüfusun %60’a, 2050’de ise %70’ye varacağı tahmin edilmektedir. Böylece 2030’da dünyada beş milyardan fazla kişinin kentlerde yaşayacağı ön görülmektedir (Véron, 2010:489 akt: Danış, tarihsiz). Kentlerde yaşayan nüfusun büyük çoğunluğu ise genç yaştaki bireylerden oluşmaktadır. Çalışmalar 2030 yılına gelindiğinde kentlerde yaşayanların %60’a yakınının 18 yaşının altında olacağını göstermektedir (<http://unhabitat.org/urban-themes/youth/>).

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de artık nüfusun büyük çoğunluğu kentlerde yaşamaktadır. Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) verilerine göre (2015) Türkiye’de il ve ilçe merkezinde ikamet edenlerin oranı son 82 yılda %24.2’den %75.5’e çıkmıştır. Günümüzde kentlerde yaşayan nüfus oranı %78’e ulaşmıştır. 2050 yılına gelindiğinde bu oranın %90’a ulaşması beklenmektedir. TÜİK tarafından üretilen nüfus projeksiyonlarına göre 2023 yılında çocuk nüfusun toplam nüfus içindeki payının %21,2, genç nüfusun ise %15,1 olacağı öngörülmektedir. Bu oranlar ülkemizde de dünyadaki kentleşme eğilimine benzer bir eğilim olduğunu ve kent nüfusunun büyük çoğunluğunun çocuk ve gençlerden oluşacağını işaret etmektedir.

Günümüzde kentlerin daha uygar, çağdaş, yaşam kalitesi açısından yüksek olanaklara sahip mekanlar oldukları anlayışının devam ettiği söylenebilir. Ancak kentlerin daha gelişmiş, fırsat ve kaynakların daha bol olduğu bir anlamda taşının toprağının altın olduğu konusundaki inançlar artık geçmişte kalmış gibi gözükmektedir. Hızla artan dünya nüfusu ve hemen hemen her ülkede yaşanan ekonomik krizler kent sakinlerinin de ciddi sorunlarla karşılaşmasına yol açmıştır. Kentlerde yaşayan nüfusun artmasının sonuçları çoğunlukla çok boyutlu ve karmaşıktır. Kentte yaşamak, beraberinde getirdiği birçok fırsatın yanı sıra yoksulluk, çevre sorunları, kaynaklara ulaşımında sorunlar, gecekondulaşma, madde bağımlılığı, eğitim ve istihdam fırsatlarından eşit biçimde yararlanamama, şiddete maruz kalma gibi pek çok riski de beraberinde getirmektedir. Kentleşme sorunlarına bağlı risklerden zarar görme ihtimali yüksek olan en önemli grup ise engelli bireyler, çocuk ve ergenler, kadınlar, yaşlılar, yoksullar, göçmenler v.b. gibi dezavantajlı gruplardır.

Ergenlik dönemi yaşam sürecinde önemli geçiş süreçlerinden biri olarak ifade edilmektedir (Zastrow ve Ashman, 1990). Bu dönemin en önemli özelliği kişinin yetişkinlik yaşamına hazırlanmasıdır. Fiziksel değişimlerin bireyin üzerinde yarattığı zorlanmalar kadar duygusal ve sosyal değişimler de birey açısından zorlayıcı olabilmektedir. Ergenlik dönemi doğası gereği pek çok gelişme fırsatını ancak aynı zamanda riski de içinde barındıran bir dönemdir. Ergenin her şeyi deneme arzusu, kendini ispatlama çabası beraberinde riskleri de getirir. Ancak bazı riskler vardır ki, bunların nedenleri bireysel değil toplumsaldır. Yoksulluk, gelir dağılımı adaletsizliği, gençlik politikalarındaki eksiklikler, toplumun kültürel özellikleri gibi (İçağasıoğlu Çoban ve Bulut 2016:). Bu nedenle ergenlik döneminde, ergenin içinde bulunduğu fiziksel ve sosyal çevrenin uygun biçimde değerlendirilmesi, ergenin ihtiyaç duyduğu hizmetlerle desteklenmesi önem taşımaktadır (Acar 2008:11).

Kentte yaşayan ergenlerin karşılaştığı riskler konusunda yapılan çalışmalar ergenlerin çarpık şehirleşme, kalabalık, boş zamanların etkili biçimde geçirilebileceği fiziksel çevrelerin ve ulaşılabilir sosyal aktivitelerin olmaması, yoksulluk, aile sorunları (parçalanmış aile, aile içinde şiddet, suça karışmış aile üyesine sahip olma v.b.), kentte suç oranlarının yüksek olduğu bölgelerde yaşama, madde bağımlılığı gibi sorunlarla yoğunlukla karşılaştığını ve bu sorunların çözümü konusunda uygun destek ve hizmetlere ulaşmakta güçlük çektiğini göstermektedir (<https://www.salto-youth.net/rc/inclusion/inclusionresources/inclusiongroups/inclusionurban/>; DeCarlo ve Hockman 2004).

Ülkemizde kent gençliğinin yaşadığı sorunları ülkenin bütününde yaşayan gençlerin sorunlarından ayırt etmek çok kolay olmamaktadır. UNICEF tarafından yayınlanan “Türkiye’de Çocuk ve Genç Nüfusun Durumunun Analizi 2012” (2013:4-8) Raporu’na göre; “ülkemizdeki çocukların yaklaşık dörtte biri görece yoksulluk içinde yaşamaktadır. Çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinden bazıları Türkiye’de hala gözlenebilmektedir. Bu durum çocukları sağlık ve gelişim haklarından yoksun bırakmakta, karşılaştıkları riskleri artırmakta, geleceklerini tehlikeye sokmaktadır. Kız ve erkek çocuklar, tarımda mevsimlik işlere katılmak için aileleriyle birlikte göçmekte, sokaklarda çalışmakta, sanayi ve hizmetler sektörlerinde birtakım tehlikeli işlerle uğraşmaktadır. Başta kızlar olmak üzere kimi çocuklar, yoksulluk ve/veya çocuk işçiliği, muhafazakâr toplumsal normlar, ev içi sorumluluklar, beklenti düzeylerinin düşüklüğü veya uyum sorunları gibi nedenlerle ilkokuldan ayrılmakta ya da okullarına düzenli devam edememektedir. Yaşlarına, cinsiyetlerine ve toplumsal konumlarına bağlı olmak üzere erkek ve kız çocukların çoğu şu veya bu şekilde şiddete, istismara, sömürüye veya ihmale maruz kalmaktadır. Şiddet, evde, okulda veya toplumun içinde yetişkinler veya diğer çocuklar tarafından uygulanmaktadır. Ergenlerin uyuşturucu ve madde bağımlılığı gibi konular dâhil olmak üzere sağlık alanındaki diğer konulara ve risklere ilişkin daha fazla bilgiye ve hizmete ihtiyacı olduğu söylenebilir ancak bu hizmetler geliştirilmiş değildir. Suça karışan çocuklarla ilgili çalışmalar henüz büyük ölçüde bu alandaki uluslararası standartlara erişmemiştir.”

Görüldüğü gibi ülkemizde yaşayan gençler pek çok sorunla karşı karşıyadır. Ergenlik dönemi süreci, bu sorunların daha derinden hissedilmesinde önemli bir etkidir. Ülkemizde çocuk ve ergenlere yönelik bütüncül bir sosyal politikanın ve hizmet anlayışının olmadığı söylenebilir (Acar 2008). Risk altındaki çocuk ve ergenler için hizmetler farklı bakanlıklar tarafından (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı) farklı boyutlarda sürdürülmektedir.

Sosyal hizmet, “hayatları boyunca ciddi sorunlarla karşılaşan insanlara bu sorunların üstesinden gelebilmeleri için profesyonel olarak bakım, koruma ve danışmanlık vermeyi hedefler Sosyal hizmet mesleğinin nihai amacı, bireylere, gruplara ya da topluma sosyal işlevsellik kazandırabilmektir” (Pierson ve Thomas 1999). Sosyal hizmet bu amaçları gerçekleştirmek için “çevresi içinde birey” yaklaşımından hareket etmektedir. Bu yaklaşımın en önemli özelliği birey, aile, grup ve/veya topluluk ve toplumu içinde bulunduğu sosyal bağlamla (fiziksel çevre, aile yaşamı, iş yaşamı, yaşanılan kültür, toplumsal koşullar ve sorunlar gibi) birlikte ele almak, sorun ve ihtiyaçların giderilmesi amacıyla bu bağlamı iyi analiz etmek ve çözüm yollarını bu kapsamda oluşturmaktır.

Uygulamalı bir bilim olarak sosyal hizmet insan, grup ve toplumla çalışırken farklı yöntem ve teknikler kullanmaktadır. Grup odaklı sosyal hizmet uygulaması da bu yöntemlerden biridir. Grup odaklı sosyal hizmet uygulaması bireylerin aynı ilgi, amaç ve/veya ihtiyaç doğrultusunda bir araya gelmesiyle oluşturulmuş, grup etkileşiminin gücünden yararlanarak bireylerde istenilen değişikliği yaratmayı, deneyim ve bilgi kazandırma yoluyla işlevselliklerini arttırmayı ve onları güçlendirmeyi amaçlayan bir yöntemdir. Sosyal hizmet uzmanları grup odaklı sosyal hizmet müdahalesini hemen hemen her alanda (eğitim, sağlık, adli süreçler, suça yönelme, şiddet mağduru olma v.b.) farklı amaçlarla kullanmaktadırlar.

İnsanla çalışan pek çok bilimdalı grup çalışmasını kullanmaktadır. Sosyal hizmet mesleğinin ise bu alandaki farkı mesleğin doğasında ve temelinde yer alan psiko sosyal kesişim (interface) bakış açısından kaynaklanmaktadır. Birey ve toplumun ihtiyaçları ve gerçekliğinin ne olduğu ve bunun nasıl bütünleştirilebileceği mesleğin doğuşundan bu yana önemli olmuştur. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanları grup odaklı sosyal hizmet müdahalesini gerek bireyin ihtiyaçlarının karşılanması gerekse toplumsal uyumun sağlanması amacıyla göz önünde bulundurarak kullanmışlardır (Papell, 2015).

Çalışmalar, ergenlerle yapılan grup odaklı sosyal hizmet uygulamalarının, ergenleri çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecinde desteklemek, aile ilişkilerini desteklemek, benlik saygısını oluşturmak ve güçlendirmek, davranış sorunlarını azaltmak ve/veya ortadan kaldırmak, akranlar arası ilişkileri güçlendirmek, tarmvatik olayların etkilerini azaltmak gibi konularda son derece etkin olduğunu göstermektedir (Malekoff, 2004; Avinger ve Jones 2007; Haen, 2014; Bergart, 2015; Vysniauskyte-Rimkiene ve Matuleviciute 2016).

Pierson ve Thomas (1999:449)'ın belirttiği üzere grup odaklı sosyal hizmet uygulamaları sadece bir sorun ve/veya ihtiyaç olduğu durumlarda değil eğitim verme, deneyim kazandırma, beceri geliştirme gibi amaçlarla koruma, önleme amaçlı da yapılabilmektedir. Bu çalışmada da grup odaklı sosyal hizmet uygulaması yöntemi ile kentin yoksul ve pek çok açıdan risk içeren bölgesinde yaşayan ergenlerin ergenlik dönemi ve sorunları hakkında bilgilendirilmeleri, fiziksel ve sosyal çevreden kaynaklanan risklerin neler olduğunun ve bu risklerle başa çıkma yöntemleri konusunda güçlendirilmeleri hedeflenmiştir.

2) Amaç

Bu çalışmanın amacı Ankara'nın Altındağ İlçe'sinde, yoksul bir aile ve çevrede yaşayan ve kentteki farklı pek çok riskle karşı karşıya gelen bir grup kız ergenin grup odaklı sosyal hizmet müdahalesi ile bu risklere karşı güçlendirilmesini sağlamaktır.

3) Yöntem

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, yarı deneysel araştırma modellerinden biri olan ön test son test kontrol gruplu çalışma olarak tasarlanmıştır. Grup odaklı müdahaleden önce ve sonra katılımcılara *Güçler Güçlükler TR Ergen Formu* uygulanmıştır. Bu form, 11-16 yaşlar için ergenin kendisinin doldurduğu, duygusal ve davranışsal sorunları tarama amacıyla kullanılan, bir kendini değerlendirme ölçeğidir (Güvenir, Özbek ve Baykara, 2008). Form bazıları olumlu bazıları olumsuz davranış özelliklerini sorgulayan 25 soru içermektedir. Bu sorular kendi içinde beş alt başlıkta toplanmıştır bu başlıklar davranış sorunları, dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik, duygusal sorunlar, akran sorunları ve sosyal davranışlardır. Her başlık kendi içinde değerlendirildiği gibi ilk dört başlığın toplamı 'toplam güçlük puanı'nı vermektedir (Goodman ve Bailey, 2003).

3.2. Araştırmanın Katılımcıları

Grup odaklı sosyal hizmet müdahalesinin katılımcıları, Ankara'nın Altındağ İlçesi'nde yer alan ASPB İl Müdürlüğü'ne bağlı Altındağ Sosyal Hizmet Merkezi'nden hizmet alan ergenler arasından seçilmiştir. Altındağ İlçesi'nin seçilmesindeki temel neden ise bu bölgenin yoksulluk açısından yüksek risk altında olmasıdır. Ankara kentsel alanı için göreceli yoksulluk oranına (%7.3) göre Altındağ

ilçesinde yaşayanların yoksulluk riski Ankara'nın diğer kentsel alanında yaşayanlara göre 2.5 kat daha yüksek ve yaygındır (Mutlu, Beşkaya ve diğ. 2012:54). Aynı zamanda İlçe çoğunlukla gecekondu yerleşimidir. Yoksulluk, göç ve kozmopolit yapının baskın olduğu, sosyal yardım alan nüfusun yoğun olduğu bir yerleşim yeridir. Resmi istatistik verileri olmamasına karşın uyuşturucu madde satışının yapıldığı ve kullanımının yaygın olduğu bir bölge olarak bilinmektedir.

Yoksulluk beraberinde kötü yerleşim koşulları, kötü beslenme koşulları, sosyal yaşama katılamama, ruhsal sorunlar gibi riskleri de getirmektedir. Bu nedenle bu bölgelerde koruyucu önleyici hizmetlere daha çok ihtiyaç duyulmaktadır.

Grup üyeleri, Altındağ Sosyal Hizmet Merkezi'nde görev yapan ve risk altındaki gençlerle çalışan sosyal hizmet uzmanının yönlendirmesi ile belirlenmiştir. Katılımcıların gruba alınma kriterleri arasında yaş (13 yaşından küçük olmamak ve 18 yaşından büyük olmamak), tanı almış ruhsal bir hastalığı olmama ve grup odaklı sosyal hizmet müdahalesine katılmaya gönüllü olmak yer almaktadır.

Bu kriterlere sahip olan ergenlerle araştırmacılar tarafından ön görüşmeler yapılmış ve grup odaklı sosyal hizmet uygulaması hakkında bilgi verilmiştir. Erkek ergenler sürece ilgi göstermemişlerdir. Bu nedenle çalışma, kriterlere uyan 13-16 yaş aralığındaki 10 kız ergen ile başlatılmıştır. Süreç içinde iki üye çeşitli nedenlerle (okul saatlerinin değişmesi, hastalık, ailenin izin vermemesi v.b.) devam etmemişlerdir. Bu nedenle grup odaklı sosyal hizmet uygulaması 8 kız ergen ile tamamlanmıştır.

Grubu meydana getiren üyelerin tamamı eğitimlerine devam etmekteydi ancak ders başarılarının düşük olduğu gözlemlenmiştir. Yedi katılımcının annesi ve babası birlikte yaşarken, birinin ebeveynleri boşanmıştı. Katılımcıların bazılarının ailelerinde babanın madde (alkol) sorunu olduğu, eşine ve çocuklarına şiddet uyguladığı, yakın aile üyelerinin suça karıştığı (dayı) hepsinin en az üç kardeşli ailelerden geldikleri, aile içi ilişkilerin ataerkil ilişkiler biçiminde oluştuğu ve sürdürüldüğü belirlenmiştir.

3.3. Grubun Amacı ve Yapısı

Grup odaklı sosyal hizmet müdahalesinin amaçları şu şekilde belirlenmiştir:

- Üyelerin ergenlik dönemi hakkında bilgilendirilmesi
- Üyelerin ihtiyaçlarının farkına varması ve karşılaştıkları sorunlar hakkında bilinçlendirilmesi
- Üyelerin yaşadıkları fiziksel ve sosyal çevre nedeniyle karşı karşıya buldukları riskler (okul başarısızlığı, eğitimden uzaklaşma, suça yönelme, saldırganlık, madde kullanımına yönelme, aile sorunları v.b.) karşısında güçlendirilmesi

Grup, kapalı grup olarak planlanmış ve yürütülmüştür. Bazı toplantılarda üye sayısının azalmasına veya kuruma gelen diğer ergenlerin grupta yapılanları merak ederek toplantılara girmek istemesine rağmen, gruba yeni üye alınmamıştır. Grup, psikodrama eğitimi almış bir lider ve daha önce grup odaklı sosyal hizmet uygulaması deneyimi olan bir yardımcı lider (co-lider) tarafından yürütülmüştür. Grup odaklı sosyal hizmet müdahalesi 10 oturum olarak planlanmıştır ancak 8 oturum gerçekleştirilmiştir. Yapılamayan iki oturum ergenlerin okulda gerçekleştirilen faaliyetlere katılma zorunluluğunun olması nedeniyle iptal edilmiştir. Grup uygulamaları 14 Nisan 2015-16 Haziran 2015 tarihleri arasında haftada bir gün bir saatlik oturumlar şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Grup odaklı sosyal hizmet müdahalesi süreci boyunca psikodramatik tekniklerden (boş sandalye, grup hikayesi oluşturma, rol oyunları, canlandırmalar v.b.) ve ısınma egzersizlerinden yararlanılmıştır.

3.4. Grup Odaklı Sosyal Hizmet Müdahalesi Süreci

Grup süreci ve uygulanan teknikler özetle aşağıda sunulmuştur:

İlk Oturum: Grubun ilk oturumunda, öncelikle üyelere *Güçler Güçlükler TR Ergen Formu* uygulanmıştır. Daha sonra grubu ısındırmak ve tanışmayı gerçekleştirmek için bir ısınma oyunu

oynatılmıştır. Grup lideri, üyelere adının başına kendisini ifade eden bir sıfat koyarak tanıtımları istemiştir. Üyeler, “Düşünceli, Akıllı, Aygır, Yorgun, Duygusal, Zorlu, Sosyete, Cengaver, Dost, Deli”, sıfatlarını seçmişlerdir. Bu ısınma egzersizi grup bütünlüğünün sağlanmasında işlevsel olmuştur. Daha sonra üyelerle grubun amacı tartışılmış, kuralları oluşturulmuştur. Sonrasında ise grup, “düğüm çözme” oyununu oynamıştır. Oyunda, katılımcılar daire oluşturdular ve karşılıklı olarak el ele tutuşarak bir düğüm meydana getirdiler. Kendilerinden ellerini bırakmadan bu düğümü çözmeye çalışmaları istendi. Bunun için çözüm konusunda birbirleri ile konuşmaları, eğilip kalkmaları çömelerek birbirlerinin içinden geçmeleri gerekiyordu. İlk denemelerinde bunu başaramadılar. Ancak sonra içlerinden bir üye liderliği ele geçirdi ve grubu yönlendirdi, böylelikle düğümü çözdüler. Bu egzersizin sonunda “zoru başarmak, aklımızı kullanmak, bağlanmak, önce düşünmek ve mantık yürütmek, liderin önemi, çözüme katkıda bulunmak” gibi konularda tartıştılar.

İkinci Oturum: Bu oturumun temel amacı, ergenlik döneminin özellikleri hakkında katılımcılara bilgi vermek, onların bu dönemi nasıl algıladıklarını ve deneyimlediklerini belirlemek ve bu döneme ilişkin sorunlar/ihtiyaçlar ve riskler konusunda farkındalıklarını arttırmaya çalışmaktır. Oturum, geçen oturumun kısaca özetlenmesi ve grup kurallarının hatırlatılması ile başlamıştır. Sonrasında ergenlik döneminde bir kız olmak ne demek, bizim için neyi ifade ediyor?, Bu süreçte neler oluyor? Büyümek ne demek?, Akranlarla ve aile ile ilişkiler nasıl etkileniyor? Gibi konular tartışılmıştır.

Bu konulardaki paylaşımlarda, katılımcılar büyümenin hiç de iyi bir şey olmadığı konusunda hemfikir olduklarını belirtmişlerdir. “*Aslında biz hala çocuğuz ama büyüme için içimizdeki çocuğu öldürüyoruz (4 nolu katılımcı)*” şeklinde verdiği geribildirim ergenlik dönemindeki fiziksel değişimlere ve aile ile yakın çevrenin beklentilerini karşılamakta güçlük çektiklerini ifade etmekteydi. Bir başka katılımcı (5 nolu katılımcı) “*Annemler özgür bırakmıyor, istediğimi yapamıyorum. Okulda sıkılıyorum, birden durup dururken böyle bir şey geliyor ve sıkılmaya başlıyorum. Okula gitmek istemiyorum aslında derslerim iyi ama, internet bağımlısı oluyorum elimde değil, bazen kendimi öldürmek istiyorum*” diyerek ergenlik döneminde sıklıkla yaşanan duygularda hızlı değişim, konsantrasyon ve motivasyon düşüklüğü, aile ile ilişkilerin bozulması gibi kendine has özelliklerini ifade etmiştir. 2 nolu katılımcı da “*...Kendime çekidüzen vereyim diyorum, çalışayım diyorum ama okula gidince bu fikrim gidiyor.*” diyerek eğitim motivasyon sorunu yaşadığını, değişmek istediğini ancak bundan hızlıca vaz geçtiğini özellikle de eğitim konusunda isteğinin çok çabuk kaybolduğunu ifade etmiştir.

Bu oturum sırasında grup üyelerinin ortak sorunlardan bir diğeri de aileleri ile ilgili sorunlardı. Ailelerinin, özellikle de annelerinin onlara çok baskı uyguladığını, evde sürekli ev işi yaptırmak istediklerini, yaşadıkları çevrenin kötü özellikleri nedeniyle arkadaşları ile bir yere gitmelerine izin vermediklerini, yaşlarından büyük sorumluluk verdiklerini ifade etmişlerdir. Babaları, ağabeyleri, hatta kendilerinden küçük erkek kardeşlerinin bile kıyafetlerine karıştıklarını, erkeklerle konuşmalarını istemediklerini, çoğunlukla kendilerine bağırarak baskı uyguladıklarını belirttiler. Ayrıca yaşadıkları çevreden rahatsız olduklarını, boş zamanlarını geçirmek için yapacakları faaliyet bulunmadığını ifade etmişlerdir. Bunun üzerine grup lideri, boş sandalye tekniğini kullanarak, katılımcıların aile üyelerine ifade edemedikleri duyguları ve düşünceleri ifade etmelerini sağladı. Tüm katılımcılar sandalyede anneleri ile konuştular ve anneleri ile rol değiştirerek onlarla empati kurmaya çalıştılar. Oyunun sonunda üyeler annelerini anladıklarını, belli konularda onların da haklı olabileceğini kavradıklarını ifade ettiler. Tartışma sırasında bir üyenin (3 nolu katılımcı) “*Annem su istediğinde ona kızyordum, kendim anne rolüne geçince kızymın bana su bile vermemesi beni üzdü. Bir daha anneme daha anlayışlı davranacağım*” demesi, empati çalışmasının yararlı olduğunu göstermiştir. Diğer bir üyenin (7 nolu katılımcı) “*Etraf belli hocam, aslında bizi böyle iyi yetiştirmek istiyor, büyüğümüzü küçüğümüzü bilelim istiyorlar, bizi koruyorlar aslında*” şeklinde yaptığı paylaşım, yaşadıkları çevrenin içerdiği risklerin olduğunu, ailelerin bu riskler nedeniyle, çocuklarını korumak amacıyla baskıcı bir tutum sergilediğini ortaya koyar nitelikteydi.

Üçüncü Oturum: Bu oturumun amacı, kendini tanıma ve kendine ilişkin farkındalık oluşturma olarak belirlenmiştir. Bu amacı gerçekleştirmek için farklı biçim ve renklerden kesilmiş karton parçalarından bir hikâye oluşturma tekniği kullanılmıştır. Üyeler bu karton parçalarından sırasıyla, önce 10, sonra 5 ve 5 olmak üzere toplam 20 adet parça seçtiler ve bu parçalardan bir hikâye

oluşturdular. Her üye hikayesini anlattıktan sonra hikayelerindeki en önemli noktaları ifade eden önce üç, sonra da tek parça seçmeleri istenmiştir. Burada hedef, halen onları en çok etkileyen konuya bilinç geliştirmelerini sağlamaktır. Oluşturulan hikâyelerin çoğunlukla, aileleri ile bağlantılı olarak yaşadıkları sorunlarla ilgili olduğu görülmüştür. Örneğin 3 nolu katılımcının annesi ve babası boşanmıştır. Babasını sıklıkla görememektedir. Bu durum hikâyesine yansımıştır. “*Şimdi bu kız, bi tane kız varmış bu kız hep gemilerin içind büyümiş babası kaptan olduğu için, hiç evine gitmiyormuş, sonradan bir kaza oluyor, bunlar karaya vuruyorlar, gemi bu deniz de bu işte hep denizde yaşadığı için gemide falan babasının yanında falan annesi olmadığı için bu kız karayı ilk defa görüyor, gelince karaya vurdukları için bir ada diyeyim, adaya geldiklerinde meyve ağaçları olduğu için ilk defa ağaca falan tırmanıyor, böyle çok mutlu oluyor, ağaçlar burada. Babasıyla adada çok mutlu yaşıyor*”. Katılımcılardan bazılarının seçtikleri parçalar hikayeleri ile ilgili geleceğe ilişkin umutlu yönleri temsil ediyordu. Örneğin 6 nolu katılımcı “*burada bir kız çocuk varmış, burada da gezegenler varmış. Çocuk gezegene gitmeyi düşünüyormuş, bir tane merdiven varmış. Merdivene tırmanmış ama bir yere kadar. Sonra inmiş, sonra bir tane kayarak varmış, ona çıkmış çıkmış geri düşmüş sürekli, yıldızlara gidememiş. Ama sonra düşünmüş bir yolu olmalı demiş, gitmiş bir roket yapmış, bu roketi fışkilemiş ve gezegene gitmiş. Sonunda bir bakmış ki yıldızlar konuşuyor, ay dedeyle konuşmuş. böylelikle kız da mutlu olmuş. Sonra da evine dönmüş. İstediklerini yapabileceğine inanmış ve başarmış.*”

Oturumun sonunda her bir üyenin kendini nasıl hissettiği tartışıldı.

Dördüncü Oturum: Bu oturumun amacı, güçlü ve güçsüz yönleri keşfetme olarak belirlenmiştir. Bu konu, resim yapma tekniği kullanılarak işlenmiştir. Üyelere, tüm yaşamlarını gözden geçirmeleri, kendilerini en olumlu ve en olumsuz etkileyen olayları düşünmeleri ve bunları doğumlarından bugüne (spektrum) göstermeleri komutu verildi. Resimlerde yer alan olumlu anıların çoğunluğu, üyelerin spor müsabakalarında aldıkları dereceler, arkadaşları ile paylaştıkları anılar ve çocukluk döneminde aileleri ile yaşadıkları mutlu anlar ile ilgili olmuştur. Olumsuz anılar ise, yakın aile üyelerinin kaybı, ilkökula başlama ile ilgili kaygı, sağlık sorunlarıyla bağlantılı olarak yaşanan hastane deneyimleri, çocukken ağladığı için, amcası tarafından su dolu leğenin içine atılma, yakın akrabalarından birinin hapiste olması, oturdukları mahallede çıkan ve polisin gelmesi ile sonlanan büyük bir kavga gibi durumlarla bağlantılı olmuştur. Grubun bu süreçten etkilendiği ve hatırladıkları olayları anlatırken cidden o dönemi yaşadıkları fark edilmiştir.

Beşinci Oturum: Bu oturumda, üyelerin diğerleri tarafından nasıl algılandığını farketmelerini sağlamak amaçlanmıştır. Bunun için isim takma oyunu oynanmıştır. Oyun sırasında grup meyve grubundan isimler seçmeye karar vermiş, bir üye odanın dışında beklemiş, diğerleri de onun kişisel özelliklerini düşünerek ona uygun bir meyve ismi belirlemişlerdir. Dışarıdaki üye daha sonra odaya girmiş, üyelere meyvenin özellikleri sorarak kendisine hangi meyvenin isminin verildiğini tahmin etmeye çalışmıştır. Etkinlikten sonra her üyenin neden kendisine o meyvenin yakıştırıldığı konusunda grup üyeleri tarafından yorumlar yapılmış ve kendilerine ilişkin farkındalık geliştirmeleri sağlanmıştır. Oturumun sonunda, herkes kendisine verilen meyvenin ağacı olmuştur. Lider bu rolün içindeyken neler hissettiklerini ifade etmelerini istemiştir. İfadelerin çoğunluğu güçsüzlük içeren nitelikte olmuştur. “*Ben şeftali ağacıyım, her gün yaprak döküyorum çünkü güneşten ışık geliyor, bol bol su istiyorum ama yeterince su vermiyorlar (1 nolu katılımcı)*”, “*Ben mandalina ağacıyım. Çürüdüğümde beni atabiliyorlar. Yapraklarımı kermadan yesinler. Satalınca çürüyorum, bu çok kötü ben atılmak istemiyorum (8 nolu katılımcı)*”, “*Ben ananas ağacıyım, her gün bir meyvem gidiyor, ağlıyorum (6 nolu katılımcı)*” gibi ifadeler bunlar arasında en çarpıcı olanlardır. Grup sonunda seçilen meyve ağaçları hakkında hissettikleri duygular üzerinde durulmuştur.

Altıncı Oturum: Bu oturumda, toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında kadın ve erkek rollerini nasıl algıladıkları, üyelerin yaşadıkları fiziksel ve sosyal çevrede ve aile içinde bu rolleri nasıl deneyimledikleri üzerinde çalışılmıştır. Bunu anlayabilmek için üyelere, erkekler içinde en sevdiği kişileri (flört, ağabey, baba v.b.) ve onları sevmelerindeki en önemli üç neden ve de erkekler içinde en sevmedikleri kişileri ve onları sevmemelerindeki üç neden sorularından oluşan kağıtlar dağıtılmış ve doldurmaları istenmiştir. Herkes soruları yanıtladıktan sonra kağıtlar karıştırılmış ve herkes bir kağıt seçmiştir. Kendi yazdığı kartı seçen üye olduğunda bu değiştirilmiştir. Sonrasında ise üyeler, birbirlerinin yazdıkları yanıtları okumuşlar ve yorum yapmışlardır. Üyelerin, gerek yaşadıkları fiziksel

ve sosyal çevrede gerekse aile içinde toplumsal cinsiyet rol algılamaları ve deneyimlerinin ataerkil bir yapı temelinde olduğu gözlemlenmiştir. Hoşlandıkları erkeklerde en beğenilen yönün “kıskanması, sahiplenmesi, ona güven vermesi” olması göze çarpan bir özellik olmuştur. Bunun üzerine lider, bir flört ilişkisinde kıskanmanın ne demek olduğunu, kıskanan erkeğin ya da kadının nasıl davranması gerektiğini sormuştur. Üyeler, kıskanan erkeğin, kıyafetlerine karışabileceğini, çünkü bu çevrede çok açık ya da kısa giyinmenin sorun olacağını, başka bir erkek bakarsa erkek arkadaşının sinirleneceğini ve erkeklerin kavga edebileceklerini belirtmişlerdir. Ayrıca yine erkek arkadaşlarının kendilerini arkadaş oldukları başka erkeklerle konuşurken görmesinin de sorun yaratacağını ifade etmişlerdir. Erkeklerde hoşlanılmayan özellikler arasında ise kaba davranma, küfür etme, kendisiyle dalga geçme ve aşağılama gibi özelliklerin olduğu görülmüştür. Bu grup sürecinde üyelerin içinde yaşadıkları sosyal ve kültürel çevreden etkilendikleri, toplumsal cinsiyet kapsamında bir kadın olarak var olmak yerine erkekler tarafından yönetilmeyi benimsedikleri açıkça görülmüştür.

Ailelerinde de babalarının, ağabeylerinin hatta küçük kardeşlerinin kıyafet, erkek arkadaş, dışarı çıkma saatleri gibi konularda kendilerine karıştıklarını, erkeklerin her istediklerini özgürce yaparken kendilerinin bunu yapamadıklarını anlatmışlardır. Kendileri de erkek arkadaşlarını kıskandıklarını, aslında genel olarak erkeklere güvenmediklerini, belirtmişlerdir. Bir üye yalnız erkeklere değil kadınlara da güvenmediğini, kadınlar için erkekleri kandırmanın çok kolay olduğunu ifade etmiştir. (8 nolu katılımcı). Aile içinde yaşadıkları deneyimleri aktarırken ise en çarpıcı ifadeler “*Bu mahallede her evde şiddet var. Babalar çoğunlukla içki içiyor ya da ot içiyor ve dövüyor (1 nolu katılımcı)*”, “*Benim annem çok küçük yaşta evlenmiş, benim de öyle olmamı istemiyor o yüzden erkek arkadaşım olmasından çok korkuyor. Var desem beni eve kitler, bırakmaz (4 nolu katılımcı)*”, “*Ülke genelinde bakarsak kadımla erkek eşit ama derine inerse eşit falan değil, bu mahallede eşit değil (5 nolu katılımcı)*” şeklinde olmuştur.

Yedinci Oturum: Bu oturumda, üyelerin grup sürecini nasıl algıladıklarını ve bu süreçten nasıl etkilendiklerini ifade etmelerini sağlamak amacıyla grup sürecini anlatan bir afiş oluşturma tekniği kullanılmıştır. Üyelere büyükçe bir karton ve farklı renklerde kalemler verilmiş ve grup sürecinin kendileri için ne ifade ettiğini bir afiş olarak ifade etmeleri istenmiştir. Üyeler bir süre konu üzerinde tartışmışlar, daha sonra hepsi bir arada bir grup süreci afişi hazırlamışlardır. Kartonun ortasına bir daire çizmişler, dairenin etrafında kendilerini resmetmişlerdir. Daha sonra boş kalan yerlere grupta tartışılan ya da grupta yaşadıkları durumları, “problem çözme”, “sosyalleşme”, “sorun çözme”, “mantık istiyorsan gel”, “soru-cevap” gibi ifadeler kullanarak yazmışlardır. Bu faaliyet grup bütünlüğünün oluştuğu, güçlü bağların kurulduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Afişi hazırlama sırasında kendi aralarında yaptıkları konuşmalar grubun yararını ortaya koyma şeklinde olmuştur.

Sekizinci Oturum: son oturumdur. Bu oturumda öncelikle üyelere *Güçler Güçlükler TR Ergen Formu* tekrar uygulanmış daha sonra lider, üyelere grup sürecini özetlemelerini istemiş ve grubun onlar üzerindeki etkilerinin neler olduğu sormuştur.

Üyeler değerlendirmelerini yaptıktan sonra oturum sonlandırılmış ve hep birlikte üyeler tarafından hazırlanan ikramlar yenmiştir

4. Bulgular

Grup odaklı sosyal hizmet uygulamasının sonuçları iki biçimde değerlendirilmiştir. İlk değerlendirme grup sürecinin başında ve sonunda üyelere dağıtılan *Güçler Güçlükler TR Ergen Formu*’ndan alınan toplam puanların karşılaştırılması ile yapılmıştır. Üye sayısının parametrik ve non parametrik testlere uygun olmaması nedeniyle yalnızca puan karşılaştırmaları yapılmış ve değişimin yönü belirtilmiştir.

Güçler Güçlükler TR Ergen Formu’ndan alınan toplam puanlarda 0-15 arası normal, 16-19 arası sınırdaki ve 20-40 arası anormal olarak değerlendirilmektedir. Bir başka deyişle alınan toplam puandaki artış bireyin duygusal ve davranışsal sorunlarındaki artışı göstermektedir.

Tablo 1’de bu değerlendirmeye ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 1: Güçler Güçlükler TR Ergen Formu Ön Test-Son Test Sonuçları

Katılımcı No	Ön Test Sonuçları	Son Test Sonuçları	Grup Odaklı Sosyal Hizmet Müdahalesinden Sonra Gerçekleşen Değişimin
	Toplam Puan	Toplam Puan	
1	12	10	Toplam Puanda Azalma
2	26	18	Toplam Puanda Azalma
3	10	4	Toplam Puanda Azalma
4	11	5	Toplam Puanda Azalma
5	13	9	Toplam Puanda Azalma
6	11	6	Toplam Puanda Azalma
7	14	11	Toplam Puanda Azalma
8	16	16	Toplam Puanda Değişim Olmamıştır

Tabloda da görülebileceği gibi, biri dışında tüm katılımcıların Güçler Güçlükler TR Ergen Formu’ndan aldığı puanlarda azalma olmuştur. Bir başka deyişle, grup odaklı sosyal hizmet müdahalesinden önce ergenlerin var olan duygusal ve davranış sorunlarında azalma meydana gelmiştir.

Grup odaklı sosyal hizmet müdahalesinin ayrıca, katılımcıların, grup süreci boyunca ve son grup toplantısında yaptığı değerlendirmeler yolu ile de alınmıştır. Üyeler grup sürecinden büyük keyif aldıklarını, pek çok şey öğrendiklerini söylemişler, grubun bitmesini hiç istemediklerini belirtmişlerdir. Tüm üyeler grup içinde kendilerini güvende ve rahat hissettiklerini, dertlerini grupta bırakıp çıktıklarını, rahatladıklarını ve grupta kendilerini rahatsız eden her konuyu konuşabildiklerini ifade etmişlerdir.

Süreç, pek çok üye açısından aile üyelerini (özellikle annelerini) daha iyi anlamalarına yardım etmiş, kendilerinden küçük kardeşleri ile ilişkilerini düzeltmelerine yol açmıştır. Bunu, “Ben artık annemi daha iyi anlıyorum ve ona hiç bağırmıyorum (2 nolu katılımcı)”, “Anneme daha az kızgınım beni dışarı çıkarmadığı için, çünkü benim için korktuğunu anladım (5 nolu katılımcı)” şeklinde ifade etmişlerdir. Ebeveynleri boşanmış olan katılımcı, “Ben de bu grup sayesinde annemle babamın boşanmalarına hala alışamadığımı, aslında buna üzülmediğim için onlarla sık sık tartıştığımı fark ettim (3 nolu katılımcı)” diyerek kendisine ilişkin farkındalık düzeyinin yükseldiğini belirtmiştir. Bir başka üye kendisi ve ailesi hakkında farkındalık düzeyinin yükseldiğini, ailesi ile anlaşamadığı konularda eskisi gibi susmak yerine kendini savunmaya çalıştığını şu şekilde ifade etmiştir; “Ben gruba başlamadan önce ailemde kendi hakkımızda karar veremiyordum. Mesela bir konu oluyor benim hakkımda konuşuyorlar ben de kendimi savunma amaçlı cevap veriyordum. Bu sefer, sen karışma biz senin hakkımda her şeyi biliriz diyorlardı. Ama grup bana bi cesaret verdi, yine bazen kararımı kabul etmiyorlar ama daha çok söylüyorum. (6 nolu katılımcı)”

Üyelerden ikisi kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerinin işlendiği oturumdan çok etkilendiklerini, bu oturumdan sonra kadın erkek ilişkileri üzerinde çok düşündüklerini ve aslında kendilerinin de hakları olduğunu anladıklarını ifade ettiler. Bu katılımcılardan biri “Artık, sevginin kiskançlıkla gösterileceğini düşünmüyorum. Beni sevmesi benim kıyafetime karışması anlamına gelmez (7 nolu katılımcı)” diyerek düşüncelerini ifade etmiştir.

Üyelerin grup odaklı sosyal hizmet müdahalesine ilişkin bir başka değerlendirmeleri de hissettikleri güçlerine ilişkin olmuştur. Ergenlerin içinde yaşadıkları fiziksel ve sosyal çevrenin onları derinden etkilediği görülmüştür. Ailelerinin, çevrenin güvenli olmaması nedeniyle, onları dışarıya çıkarmak istememesi, erkeklerle olan ilişkiler, çevrede ve ailelerinde şahit oldukları şiddet ergenleri rahatsız etmekte kimi zaman onları umutsuzluğa sürüklemekte hatta bu nedenle kimi zaman ne yapacaklarını bilememektedirler. Grup odaklı sosyal hizmet müdahalesi sürecinde bu konular sıklıkla

dile getirilmiş ve yaşadıkları risklere karşı nasıl güvenli davranışı seçebilecekleri tartışılmıştır. Süreç sonunda üyeler, bu risklerle baş edebilmek için eğitim hayatına devam etmenin, doğru arkadaş seçmenin önemli olduğu, geç saatlerde yalnız başlarına çevrede dolaşmamaları ve aileleri ile daha yakın iletişim kurmaları gerektiğine karar vermişlerdir. Özellikle Altındağ Sosyal Hizmet Merkezi'nden daha çok destek alabileceklerini de ifade etmişlerdir.

5. Tartışma ve Sonuç

Kentleşme, yalnızca kentte yaşayan nüfusun artması değil aynı zamanda kentte yaşayan bireyler açısından psikolojik, sosyal ve ekonomik pek çok sorunun da yaşanmasına yol açan bir süreçtir. Dünyadaki hızlı küreselleşme, teknolojiye ve üretimdeki değişimler kent merkezlerinin çekiciliğini korumasına hatta arttırmasına neden olmuştur. Ancak, kent, sunduğu fırsatlar kadar riskleri de barındırmaktadır. Özellikle de eğitim ve istihdam olanaklarından yoksun olanlar ve çeşitli nedenlerle dezavantajlı grupların içine giren bireyler bu risklerden daha çok etkilenebilmektedir.

Ergenler bir yandan fiziksel değişimlere uyum sağlamaya çalışırken bir yandan da kendilerine özgü bir kimlik oluşturmak için çaba sarf ederler. Bu süreçte ergenin içinde bulunduğu fiziksel ve sosyal çevrenin destekleyici olması büyük önem taşımaktadır. Böyle bir çevre içinde yaşama olanağı bulamayan genç, pek çok riskle karşı karşıya gelebilir ve zaten içinde bulunduğu yaş döneminin bir özelliği olarak daha fazla risk alabilir.

Ülkemiz genç bir nüfusa sahip olmasına ve bu nüfusun olumlu bir güç olarak değerlendirilmesine karşın, gençler eğitim, yoksulluk, istihdam, madde bağımlılığı, erken evlilik, şiddet gibi pek çok farklı konuda sorunlarla boğuşmaktadır. Üstelik bu süreçte gençleri destekleyecek bütüncül bir politika yoktur ve hizmet ağları yeterli derecede gelişmemiştir. Bir bilim ve meslek olarak sosyal hizmet gençlik alanında koruma, önleme, sorun çözme ve rehabilite etme gibi farklı işlevlere sahiptir. Ancak bu alanda yapılan çalışmalar da sınırlı düzeydedir. Özellikle kanıta dayalı uygulamaların yapılması ve bu uygulamalardan elde edilecek sonuçlara göre gençlere yönelik sosyal hizmet müdahalelerinin planlanması önem taşımaktadır.

Bu çalışmada Ankara'nın gecekondu yerleşimi olarak ifade edilen ancak son dönemde kentsel dönüşüm kapsamında yapısı değişen yine de yoksulluk, madde kullanımı ve satımı, şiddet gibi sorunların olduğu bir ilçede yaşayan kız ergenlerle çalışılmıştır. Çalışmanın amacı, riskli bir çevrede yaşayan ergenlere destek olunması ve olası risklere karşı ergenlerin korunmasına katkıda bulunulmasıdır.

Çalışmada o bölgedeki Sosyal Hizmet Merkezi tarafından düzenlenen çeşitli faaliyetlere katılan, 13-16 yaş aralığında olan kızlarla sekiz oturum süren bir grup odaklı sosyal hizmet müdahalesi gerçekleştirilmiştir. Bu müdahalenin amacı, ergenlik dönemi hakkında üyeleri bilgilendirmek, bu dönemde yaşanabilecek sorunları tartışmak, yaşanan çevreden kaynaklanan olası riskleri ele almak ve üyeleri bu risklere karşı güçlendirmektir.

Grup odaklı sosyal hizmet müdahalesi sonunda, üyelerin, Güçler Güçlükler TR Ergen Formu'dan aldıkları toplam puanlarda (bir üye dışında) azalma olduğu görülmüştür. Bir başka deyişle üyelerin güçlendiği ve problem çözme becerilerinin arttığı gözlenmiştir. Üyeler, gruptan çok yararlandıklarını, kendilerini grup içinde güvende hissettiklerini, bazı konularda farkındalık düzeylerinin arttığını, aileleri ile olan ilişkilerinin düzeldiğini ifade etmişlerdir.

Bu tür çalışmaların farklı gruplarla tekrarlanmasının, ergenlik döneminde bulunan ve pek çok riskle karşı karşıya kalan ergenlerin güçlenmesinde önemli yararlar sağlayacağı düşünülmektedir. Ek olarak kentin yüksek risk içeren bölgelerinde yer alan ve önemli birer sosyal hizmet kuruluşu olan Sosyal Hizmet Merkezlerinin gençlere yönelik hizmetlerinin hayati öneme sahip olduğu bu nedenle bu hizmetlerin geliştirilmesi gerektiği ifade edilebilir.

Çalışmanın alana sağladığı en önemli katkı uygulamadan elde edilen bir bilgi üretmiş olmasıdır. Sosyal hizmetin eklektik bilgi ve uygulamadan gelen bilgi olmak üzere iki tür bilgisi bulunmaktadır. Eklektik bilgi, sosyoloji, psikoloji, hukuk, ekonomik, antropoloji gibi insan ve toplumların ilgi, ihtiyaç ve sorunlarını açıklayan diğer sosyal bilim dallarından elde edilen bilgilerdir. Sosyal hizmet uzmanları farklı yapı, durum ve statüdeki birey, topluluk ve toplumlarla etkileşim içinde

olduklarından bu tür bilgiye ihtiyaç duyarlar. Ancak sosyal hizmet bir bilim dalı olduğu kadar aynı zamanda uygulamalı bir meslektir. Bir başka deyişle uygulamadan gelen bilgisi sosyal hizmetin temel bilgisine katkı yapar. Bu açıdan çalışma sosyal hizmet alanında kanıta dayalı olarak üretilen bir bilgiyi içermektedir. Çalışmanın bir diğer katkısı ise grup odaklı sosyal hizmet müdahalesine katılan ergen kızlara yöneliktir. Kızlar grup sürecinden önemli yararlar görmüş, kendilerini ifade etme becerileri artmıştır.

6. Kaynaklar

- Acar, H. (2008). Türkiye'nin ulusal gençlik politikası nasıl yapılandırılmalıdır? *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 5:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>
- Avinger, K. A.; R.A. Jones (2007). "Group treatment of sexually abused adolescent girls: a review of outcome studies". *The American Journal of Family Therapy*, 35:315–326.
- Bergart, A. M. (2015). "Introduction to part two: What is a group, and what is social work with groups?" *Social Work with Groups* 38:234-237, DOI: 10.1080/01609513.2014.951302 To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/01609513.2014.951302>
- DeCarlo, A., Hockman, E. (2004). RAP Therapy: A group work intervention method for urban adolescents. *Social Work with Groups*, 26(3), 45–59. DOI:10.1300/J009v26n03_06
- Goodman R., Meltzer H., Bailey V. (2003). "The Strengths and Difficulties Questionnaire: A pilot study on the validity of the self report version." *Int Rev Psychiatry* ; 15:173- 177.
- Güvenir T, Özbek A, Baykara B. (2008). "Güçler ve güçlükler anketinin Türkçe uyarlamasının psikometrik özellikleri." *Çocuk Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*; 15:65-74.
- Haen, C. (2014). *Group work with adolescents: Principles and practice* (3rd ed.) by Malekoff, A. New York, NY: Guilford,
- Holton, R. J. (1999). *Kentler Kapitalizm ve Uygarlık*. Çev: Ruşen Keleş. İmge Kitabevi Yayınları. Birinci Baskı. Ankara
- İçağasıoğlu Çoban A., I. Bulut (2016). "Cinsel istismara uğramış ergen kızlarla gruplarla sosyal hizmet uygulaması" *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1 (1): 80-94.
- Malekoff, A. (2004). *Group Work With Adolescents Principles And Practice*. Second Edition. The Guilford Press, New York:
- Mutlu, M.K., A. Beşkaya; R., Taş; L. Gün; L., Şağbaşı; N., Can; O., Yılmaz; E., Uslu; Ö., Akkaya; A. Özkardaş (2012). *Ankara'nın Kentsel Yoksulluk Haritası* (Edt: R. Taş). Turgut Özal Üniversitesi Yayınları Ankara. <http://www.turgutozal.edu.tr/public/1/files/2015/7/Ankaranin-Kentsel-Yoksulluk-Haritasi.pdf>
- Papell, C.P. (2015). "Social work with groups: What, why, and wherefore?" *Social Work with Groups* 38:241-246, DOI: 10.1080/01609513.2014.951163 To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/01609513.2014.951163>
- Pierson, J. M. (1999). Thomas. *Dictionary of Social Work*. London: Collins Education.
- TUIK (2015). *İstatistiklerle Türkiye 2014*. Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara.
- Véron J., «kentleşme» maddesi, Dictionnaire de démographie et des sciences de la population, Armand Colin, Paris, 2010, s.489. Danış Didem (tarihsiz) http://www.acikders.org.tr/pluginfile.php/4160/mod_resource/content/1/TUBA12.pdf

Vysniauskyte-Rimkiene, J. D., Matuleviciute (2016) "How creative group work helps adolescents create relations with self and peers, social work with groups," *Social Work with Groups* 39:2-3, 234-245, DOI: 10.1080/01609513.2015.1056074 To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/01609513.2015.1056074>

Zastrow, C., K. K., Ashman (1990). *Understanding human behavior and the social environment* (2th ed.). Chicago, U.S.A.: Nelson Hall Publishers.

Extended English Abstract

Today, the great majority of the world population live in urban settings. Cities maintain their attractive properties as they offer grand opportunities in such fields as employment, access to healthcare services and socialisation. However, in the face of all of these opportunities, living in an urban setting poses a number of risks as poverty, environmental problems, difficulties in access to resources, squatting, substance addiction, unequitable access to education and employment opportunities, and victimisation by violence. The groups that are the most open to the effects of such risk are considered to be vulnerable groups including the poor, children, women, migrants, and the disabled.

Adolescence is a period of transition between childhood and adulthood whereby an individual experiences numerous physical, social and psychological changes. In one sense, it is regarded as the first step to adult life. The individual prepares themselves for the social and psychological roles belonging to the adult life. The adolescence puts the individual in front of a range of risks stemming from themselves (mental and physical developmental problems, behavioural problems, etc.) or from the environment (poverty, abuse, social isolation, etc.). On one hand, adolescents can find it difficult to cope with both the changes brought along by adolescence and these risks they encounter in life.

Social service assumes important functions in the resolution of any problems adolescents encounter and the development of protective and preventive services in the period before they encounter such problems. The main aim of social service is to support the resolution of problems arising from the interaction of individuals, families, groups and the society with the social environment and to realise social justice by securing social functionality for the aforementioned groups. One of the methodologies utilised by social service in its interventions at micro-, mezzo- and macro-levels is the group-oriented social service intervention. Relevant studies indicate that group-oriented social service practices with adolescents provide significant benefits in the fields of protection, prevention, and problem-solving.

The present study implemented a group-oriented social service process with adolescent girls living in a high-risk district in terms of such issues as poverty, squatting and substance abuse. The aim of group-oriented social service work is to strengthen a group of adolescent girls living in a poor family and being faced with a number of risks in the urban setting. The participants of the group-oriented social service work were selected from adolescents who were using the services of the Social Service Centre situated in the district. The study was realised with 8 adolescent girls in the age range of 13-16. Eight group sessions were held in this scope. The group was chaired by a leader trained in psychodrama and a co-leader with experience in group-oriented social service work. The group-oriented social service work benefitted from psychodrama techniques (empty chair, group stories, roleplay, enactment, etc.) and warm-up exercises. The group process addressed themes on the provision of information on adolescence, raising of their awareness of their own needs and their consciousness of the problems they encounter and their strengthening in the face of current

risks (academic failure, increased distance from education, gravitation towards crime, aggressive behaviours, gravitation towards substance abuse, family issues, etc.).

The participants were given the *Strengths and Difficulties TR Adolescent Form* to identify the effectiveness of the intervention. Following the intervention, all members except for one demonstrated decreases in their total scores from the Form. In other words, an alleviation was observed in the emotional and behavioural problems they had before the group-oriented social service work. The evaluation of the study was also based upon the individual evaluations of the group members. The members stated that they enjoyed the group process greatly and learned a lot from it and they didn't want the group work to end. All members also expressed that they felt safe and comfortable, left their worries and relaxed in the group environment and were able to discuss any matters that bothered them. At the end of the process, the subjects decided that it was important for them to continue with their education and to select the right people as friends in order for them to cope with the risks they encountered in their families and physical and social environments; that they should not wander around by themselves at late hours; and that they needed to establish closer relations with their families.

The repeated conduct of such studies is considered to be a good source of important benefits for the aim of strengthening adolescents who are faced with a number of risks. In addition, it can also be stated that the youth services of the Social Service Centres in high-risk areas of the city as prominent social service institutions are of vital importance and should be developed further.